

slušie v svätosti, ač té osobě Kristově božské v té svätosti klaněním, kteréž na boha slušie, křesťané se klaněti mají.

1 *pravějie* správněji; *strana nikteráž nejsúc slyšienu* žádná ze stran, aniž byla slyšena, vyslechnuta – 3 *s ujmaním druhde fečti* ubírajíc, vynechávajíc někdy feči – 4 *rozpisuje* písemně rozhlašuje, prohlašuje; *tknúti* dotknouti se, zmíniti se

5 *tehdy tedy; nadepsaní* dříve uvedení – 6 *u Hory:* v Kutné Hoře v červenci 1443 – 9 *přirozeného bytu* bytí, jsoucnosti; citován list Příbramův Jakoubkovi z Vřešovic z 21. června 1443 (srov. Z. Nejedlý, Prameny k synodám strany pražské a tábořské, Praha 1900, s. 20) – 11 *jich se přidržíci* jejich přívrženci

13 *křivdy* nepravdy – 14 *by nechťeli že nechťěji* – 15 *jie* její – 17 *k témuž se i dnes poddávajice* podvolujice se témuž, jsouce ochotni k témuž i dnes – 18 *doktory* církevními učители – 19 *kteříž se právě v témž zákoně zakládají* kteří se správně řídí týmž zákonem, tj. vycházejí z bible; *dovedena dokázána, prokázána* – 22 *kvapni sú svoliti nebyli* neukvapovali se se svolením – 23 *z písma členie spatého* z toho, co je psáno v evangeliu – 24-25 *vedlé svého vlastnieho tělesného přirozenie* podle své tělesné (hmotné, lidské) přirozenosti – 27 *ani bude ani nebude* – 33-34 *králko na tom... činie* v tom křivdí

36 *slušného příslušného, náležitého* – 38 *tudiež tamtéž, rovněž tam* – 41 *osobně* svou osobou; *věříme býti* věříme, že je

43 *druhé za druhé* – 45-46 *kteřež na boha slušie* které přísluší bohu

47 *v kusu* v článku víry – 48 *by kněží tábořských byli traktátové* že (to) byly traktáty (pojednání) kněží tábořských – 49 *jedna osoba:* tj. Mikuláš Biskupec z Pelhřimova; *se jest seznama* přiznala se – 51 *dlužni povinni* – 56 *když jest... tiem potkána* když jí to bylo vyčteno – 57 *v sobě zaviera* v sobě zahrnuje, slučuje – 62 *poctivost* pocta – 64 *řetie za třetí* – 65 *rozum hrubý* příliš konkrétní smysl – 67 *aby se měli* aby se chovali – 72 *rozdielného v přirození* odlišného v přirozenosti – 72-73 *písma doktorův svatých i Dekretu* spisy církevních učitelů a Dekret Graciánův – 75 *mistr hlubokých smyslův:* Petr Lombardus (12. stol.); cit. Sententiarum libri quattuor (PL 192, 776) – 81 *počteno* považováno – 82 *výklad na Dekrety:* citované místo nezjištěno

PETR PAYNE

ŘEČ KE KRÁLI ZIKMUNDOVI

Petr Payne, nejčastěji zvaný mistr Engliš, patří k předním představitelům tábořské strany. Byl původně profesorem v Oxfordu, ale musel uprchnout z Anglie do Německa a odtud do Čech jako radikální následovník Vikleřův. Do Prahy přišel snad r. 1414 a působil zde na německé škole, založené německými mistry, Husovými přívrženci, v domě u Černé růže na dnešních Příkopech. Později se účastnil četných polemik i důležitých jednání jako diplomatický zástupce husitských stran: podnikl cestu do Cařihradu a tam jménem husitů jednal s představiteli východní církve; byl i jedním z mluvčích českého poselstva na basilejském koncilu, kde obhajoval třetí z Pražských artikulů (proti světskému panování kněží). V domácích ideologických sporech představoval často rozhodčího a byl považován za nespornou autoritu při jejich řešení. Po bitvě u Lipan opustil Prahu, vrátil se však r. 1448 s Janem Rokycanou. Zemřel v klášteře na Slovanech r. 1456. Jeho dílo, představované četnými traktáty a řečmi, přesáhlo z období bojovného husitství

i do následující epochy a významně se uplatňovalo ve snahách o dosažení politické jednoty mezi husitskými stranami až do začátku padesátých let.

Otiskujeme překlad výňatku z Paynovy řeči, kterou latinsky přednesl jako mluvčí husitů před králem Zikmundem v Bratislavě v dubnu 1429 za jednání, k nimž královu stranu přiměly vojenské úspěchy husitů. Paynův projev je budován podle zásad řečnického umění; zaznívá z něho naprosté přesvědčení o síle husitské pravdy a sebevědomí, pramenící z úspěchů husitských zahraničních výprav.

Poněvadž tedy nikdo není a ani nikdo nebyl, kdo nad bohem zvítězil a pravdu přemohl, marně se namáháš ty, králi, prostý smrtníku, když spolu se svými vratkými knížaty zamýšlíš zahubit nezničitelnou a nesmrtelnou pravdu, jejímž původcem a obráncem je bůh. Neboť s jistotou vám
5 oznamuji, že jediná jiskra pravdy, kterou my máme a za kterou s vámi bojujeme, překonává všechny syny lidské mravní silou, vznešeností a důstojností. A jestliže všechny, pak i všechny krále, knížata, papeže, legáty a mistry pravda přemáhá, drtí, sráží a povaluje, zdolává, ničí, vyhlazuje a tak na hlavu poráží podle svědectví blaženého Esdráše (3 Esdr. 3), že
10 zahyne ve své špatnosti špatný král, špatné víno, špatné ženy a všichni špatní papežové, legáti a všichni synové lidští a všechna jejich špatná díla, avšak pravda božího zákona je veliká a silná nade všemi a panuje, trvale sílí, žije a vítězí na věky věků. Protože tedy přilnout k této ryzí pravdě je totéž jako přilnout k bohu a jí sloužit znamená kralovat, rmoutit se pro ni
15 znamená radovat se, zchudnutí pro ni je obohacení, utrpět škody znamená získat, ztráta je majetek, posměch pro ni zásluha, potupa pochvala, zemřít znamená žít, opovržení se rovná oslavě a přetrpět všechna nebezpečí zajišťuje blaženost: proto ceníce tuto požehnanou pravdu výše než vlastní život i tělo, jsme odhodláni jí pokorně sloužit svým životem i smrtí a pro ni podstoupit všechna nebezpečí; k ní míníme cele přilnout a do svého srdce nepřipustit nic jiného než snahu zalíbit se upřímně našemu pánu Ježíši Kristu
20 skrze jeho zákon; chceme plnit jeho přikázání a jeho opovržený životní úděl objímat rukama i nohama, ústy i srdcem a vůbec celým tělem, protože raději chceme s ním – pokud on to dovolí – být ukřižováni, ubiti, usmrceni, opovrženi, potupeni a ztýráni než s ničemným světem mít sebevětší požitek ze světského hříchu. A z té příčiny pro tuto jedinou při podle
25 příkladu apoštolů ve všem snášíme protiventství, ale necítíme tíseň; jsme v nesnázích, nikoli však opuštěni; trpíme pronásledování, ale nejsme ponecháni sami sobě, jsme ponižováni, neztrácíme však hlavu; jsme sráženi
30 k zemi, ale nehyneme; každodenně jsme posíláni na smrt, a přece stále žijeme pod záštitou boží. Jsme tupeni, ale my se z toho radujeme; jsme terčem výtek, ale my za to blahorečíme bohu; jsme vydáni všanc vražedným útokům, pohromám, ostří mečů, plamenům ohně, okovům a všemožnému tělesnému ohrožení, a přece vzdáváme za to díky; jsme zraňováni
35 a dokonce ubíjeni – a ejhle, my žijeme a jako vítězové nad smrtí se ničeho

nebojíme a nad svým vítězstvím radostně jásáme; a čím silněji jsme sužováni, tím silněji vzdáváme díky, modlíme se za své pronásledovatele a plaveme v řece radostí.

Proč jsi tedy pohoršen, králi izraelský? Uvědom si, jaké mravy stíháš
40 a jaké lidi se snažíš stíhat! A vůbec co nám zlého budete moci udělat, ty se svými knížaty, když všechno, co vy pokládáte za zlo, to my máme za vytoužené dobro, čeho vy se bojíte, toho my se nebojíme, čím vy pohrdáte, to my si vybíráme, a co si vybíráte vy, to my zavrhneme; všechny bolesti a strasti, které nám strojíte, ty my s pomocí Kristovou pokládáme za žerty a hry,
45 a co je ve vašich představách nejhorším zlem, to my považujeme za sladký med. Co tedy můžete zlého učinit těm, kteří jsou se vším spokojeni; co můžete odejmout těm, kteří vším pohrdají, čím pohrozit lidem, kteří se ničeho nebojí, čím uškodit lidem, kteří si žádají právě toho, co škodí, a radostně si pro sebe přeji nebezpečí, před kterými se třese svět? Zajisté my se ničeho nebojíme, když se bojíme boha; nic neztratíme, když máme boha; s ním se rozdělíme rovným dílem o zisky a škody. Hrozíte nám smrtí, nechť
50 tedy přijde smrt nám vítaná; hrozíte nám smrtí, ale tím nám hrozíte svobodou; hrozíte nám smrtí, ale tím nám hrozíte vysvobozením od smrti, vysvobozením ze žaláře, vysvobozením ode všech nebezpečí, když přece smrt vezme s sebou všechna nebezpečí, pohltní je a vyhladí a v kratičké chvíle ubožáky dovede a doprovodí do věčné blaženosti. Ach, vy pošetilí a bezmocní lidé! Když pro nás chystáte to nejhorší jako trest, místo nejhoršího děláte nám to nejlepší; když se snažíte nás přemoci, sami padáte, a když stojíte, kráčíte dolů do pekel. Šťastní, kteří trpí pro Krista, nešťastní vy,
60 kdož Krista pronásledujete; šťastní, kteří umírají pro Krista, nešťastní vy, kdož bojujete za ďábla a pro něj – bíději než zvířata – umíráte. Šťastní, kteří ať už stojí, nebo klesají, po zásluze jsou vítězi a sklízíjí vítězné triumfy. Nešťastní vy, kdož ať už stojíte, nebo klesáte, kvapíte do pekla; a i kdybyste dosáhli svým kopím a mečem vítězství, ležíte poražení pod tíhou hříchu a zločinu. Věz proto nyní, králi smrtelný a vratký, že nevedeme s tebou
65 válku pro svou záchranu, ale bouříme se proti tobě pro pravdu Kristovu; a než nám tuto pravdu vyrveš ze srdce, sám budeš dříve vyrván ze své tělesné schránky. Dříve než nás oloupiš o slávu, sám se budeš válet v bídě; dříve než odejmeš Kristovi čest, ztratíš svůj život i duši a své slavné jméno
70 vystavíš věčné potupě celého světa.

Zanech toho tedy, slavný králi, a přestaň spolu se svými průvodci napadat Krista a své slavné jméno nezabavuj slávy, svou čest neproměňuj v bezectnost a řadu skvělých hodností tvých předků, až k nebi zářící, neuzavírej špatným koncem, nevrhej na ně stín! Vždyť dokud ses přidržoval
75 boha, triumfoval jsi nad pohany; když však jsi boha opustil, jsi porážen od sedláků – div do té doby neslýchaný! Nedivíš se tomu, kolikrát tvá vojska, třebaš na počet desateronásobně silnější a lépe vyzbrojená, už byla pobita,

rozprášena a na útěk obrácena, kolikrát byla zahrnána a na hlavu porážena od nepočtených vesnických bojovníků k nemalé tvé škodě a hanbě? Zasluhu o to vše nepřipisujeme však sobě, ale bohu jako původci všeho toho a vítěznému vojevůdci; jeho pravdě ze všech sil sloužíme, kdežto vy proti ní bojujete a nedůstojně se jí protivíte. Bůh, který vládne nebem i zemí, je naším svědkem, že nevedeme války ve svém zájmu, ani že se ti neprotivíme ze zpupnosti, ze ziskuchtivosti nebo z nějaké zaslepenosti. Zapřísahám tě, učiň tento pokus a zkouškou se přesvědč: změň své smýšlení a toto přeslavné království bude tvé; změň svou vůli, dej svobodu pravdě a tvá bude obec pražská a český národ. Přislib nám spravedlnost, a budeš mít v království plný zdar; slib, že budeš věrně sloužit pánu bohu a jeho zákonu, a my jsme hotovi věrně tě poslouchat. Hle, před tváří boží a v duchu Kristově ti nabízíme spravedlnost v duchu práva i dokonalé mravnosti a upřímně si přejeme sloužit ti jako pánu. Je to všecko zcela lehce dosažitelné, uznáš-li za vhodné tak učiň; bude to však velmi těžké, jestliže odmítneš. Neboť beze vší pochyby – nepřijmeš-li tuto nabídku – je to pravda, která nade vším zvítězí.

75 *triumfoval jsi nad pohany*: triumfem Payne asi záměrně nazývá porážku, kterou Zikmund utrpěl od sultána Bajazida v září 1396 jako vůdce křížové výpravy západoevropského rytířstva proti Turkům – 87 *obec pražská a český národ*: Praha byla za husitství považována za hlavu království, proto je její stanovisko zvlášť zdůrazňováno

JAN ROKYCANA

Mistr Jan Rokycana (před r. 1397-1471) byl oficiálním mluvčím pražské strany. Narodil se jako syn kováře v Rokycanech. Za studii v Praze měl na něj silný vliv Jakoubek ze Stříbra. Roku 1415 se Rokycana stal bakalářem, r. 1427 byl vysvěcen na kněze a ustanoven farářem v Týnském chrámu, kde působil již od r. 1425 jako kazatel. Po smrti Jakoubka ze Stříbra se stal generálním vikářem pražského arcibiskupství a r. 1435 arcibiskupem. Téhož roku byl rektorem university. Zikmund jej donutil po svém nastoupení k odchodu z Prahy (1437); návrat mu umožnil až Jiří z Poděbrad (1448), s nímž Rokycana politicky těsně spolupracoval. Jako stoupenec vladařského programu krále Jiřího byl často napadán odpůrci z řad katolické reakce i od radikálních skupin.

Rokycanova literární činnost obsáhla především kazatelskou prózu, ať již máme na mysli Postilu založenou na týnských kázáních (u níž se však nedá s určitostí rozpoznat, co je dílem Rokycany samého a co přidali pozdější opisovači), nebo *Výklady na evangelium Lukášovo* a *Janovo*. K nim se připojují různé projevy na kněžských shromážděních a hádáních a četné listy (např. korespondence s Petrem Chelčickým).

Vybraný úryvek z Výkladu na Lukášovo evangelium ukazuje, že také pražskou stranu znepokojovala sociální otázka a že se Rokycana snažil ji řešit, ovšem cestou mravní obrody při udržení existujícího společenského řádu, což je typické pro